

Пилипенко Максим Павлович
аспірант кафедри фінансового права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого

ПРО ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖ КОНТРОЛЮЮЧИМ ОРГАНОМ І ПЛАТНИКОМ ПОДАТКІВ

На прикладі аналізу судової практики розглянуто проблему обміну інформацією між контролюючим органом і платником про неможливість виконання податкового обов'язку останнім і надання інформації щодо цього. Підкреслено, що забезпечення балансу між необхідністю виконання податкових зобов'язань, захистом прав платників податків, які зазнають об'єктивних труднощів у їх реалізації в умовах повномасштабного вторгнення, і публічними інтересами є вкрай важливим.

Ключові слова: захист інтересів платників податків, податкові органи, правова невизначеність, податковий обов'язок, податкова інформація.

В умовах воєнного стану як контролюючі органи, так і платники податків доволі часто перебувають у стані невизначеності. Яскравим прикладом цього є ситуація стосовно обміну інформацією між контролюючим органом і платником про неможливість виконання податкового обов'язку останнім і надання інформації щодо цього. Очевидно, що у будь який час актуальним є питання забезпечення балансу між необхідністю виконання податкових зобов'язань, захистом прав платників податків, які зазнають об'єктивних труднощів у їх реалізації в умовах повномасштабного вторгнення, і публічними інтересами. Аналіз судових рішень демонструє існування проблеми у нормативно-правовому регулюванні та практиці застосування податково-правових норм стосовно означеної проблеми.

Так, у Рішенні Харківського окружного адміністративного суду від 20.10.2023 р. у справі № 520/23794/23 судом констатовано, що платник податків подавав двічі таку заяву:

1) 18.08.2022 р. позивач через Електронний кабінет платника податків звернувся до ГУ ДПС у Харківській області із заявою від 17.08.2022 р. про неможливість виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України.

2) 29.09.2022 р. позивач через Електронний кабінет платника податків повторно звернувся до ГУ ДПС у Харківській області із заявою про неможливість виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України [2].

За результатами розгляду вказаних заяв ГУ ДПС у Харківській області винесено рішення щодо можливості виконання платником податків обов'язків від 25.10.2022 р. №1903/20-40-18-04-25. Суд наголосив, що підставою для винесення цього рішення було те, що до заяви не надано документів, що підтверджують неможливість платника податків юридичної особи своєчасно виконати свій податковий обов'язок, у тому числі податкового агента, передбачених порядком, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 29.07.2022 р. №225 [1].

При цьому, під час першої подачі такої заяви 18.08.2022 р. через Електронний кабінет платника податків вказаного порядку не було, останній набрав чинності лише 06.09.2022 р.

Стосовно вимоги позивача визнати протиправною та скасувати податкову вимоги ГУ ДПС у Харківській області суд зазначив таке. Оскільки платник податків самостійно визначив податкове зобов'язання з плати за землю на початку 2022 р. (до початку дії воєнного стану), якими визначені зобов'язання у тому числі за період дії воєнного стану, то такий платник податків не звільняється від таких зобов'язань, але має можливість подати уточнюючі декларації на зменшення в «0» грошових зобов'язань за період дії воєнного стану. При цьому, суд констатував, що позивач не подавав до ГУ ДПС України уточнюючі податкові декларації. Тому у задоволенні позовних вимог було відмовлено [2].

Таким чином, судом роз'яснено платнику податків підставу правомірності дій контролюючого органу та акцентовано на тій можливості, якою платник податків не скористався. Щодо неможливості виконання платником податків своїх податкових обов'язків суд вказав, що позивачем не надано суду доказів визнання його платником податків, що не має можливості виконати обов'язки у порядку, визначеному положеннями підпункту 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України, як на час винесення податкової вимоги, так і на час розгляду справи.

При цьому, суд не звертає уваги на відсутність такого порядку, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 29.07.2022 р. № 225 на момент першої подачі заяви платником податків. Тим самим суд жодним чином не надав оцінки відсутності правового регулювання обміну інформацією (подання заяви про неможливість) між платниками податків та контролюючими органами.

Як ми бачимо, у розглянутій справі предметом спору стала правомірність дій контролюючого органу щодо відмови визнання неможливості виконання платником податків своїх зобов'язань під час воєнного стану. При цьому аргументами податкового органу є ненадання позивачем належних доказів, що

підтверджують неможливість виконання обов'язків, а також відсутність уточнюючих податкових декларацій, у яких платник мав зазначити про необхідність застосування пільги, тим самим зменшити своє податкове навантаження. І, що вкрай важливим, на момент першого звернення платника податків не було чіткого, визначеного нормативно-правовим актом порядку обміну інформацією у такій ситуації, і зокрема алгоритму подання відповідних документів, що створило правову колізію.

Наведений приклад засвідчує також наявність більш глибокої проблеми у податковому адмініструванні, яка пов'язана із відсутністю належного правового регулювання податкових відносин у період, що можна назвати як перехідний. На момент першого звернення платника податків порядку подання заяви про неможливість виконання зобов'язань, ще не існувало, адже він був затверджений наказом Міністерства фінансів України пізніше, а саме 29.07.2022 р. Це призвело до того, що платник податків був позбавлений можливості виконати свої обов'язки відповідно до чинних податкових процедур. При цьому суд у своєму рішенні не врахував відсутність нормативного регулювання на момент первинного подання заяви, що залишило поза увагою вагомий аргумент стосовно правової невизначеності. Втім очевидно, що судова практика має базуватися на всебічному врахуванні обставин справи, які унеможлиблюють виконання податкових обов'язків, зокрема відсутності належного правового регулювання у спірний період.

На наше переконання, проблема обміну інформацією між контролюючим органом і платником податків під час воєнного стану вимагає системного підходу до її вирішення. Вдосконалення положень Податкового кодексу України, а також підзаконних нормативно-правових актів, забезпечення об'єктивного судового розгляду та підвищення рівня взаємодії між податковими органами і платниками податків мають стати запорукою у запобіганні аналогічних ситуаціях у майбутньому. Лише за таких умов можливо забезпечити баланс між інтересами держави та захистом прав платників податків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
2. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 20.10.2023 р. у справі № 520/23794/23. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114329593>.